

Številka: 007-19/2013/
Datum: 8.3.2013

Ministrstvo za delo, družino in socialne
zadeve
Kotnikova ulica 28
1000 Ljubljana

gp.mddsz@gov.si

Zadeva: Predlog Zakona o štipendiranju – mnenje Informacijskega pooblaščenca
Zveza: Vaše zaprosilo in gradivo z dne 13.3.2013

Spoštovani!

Informacijski pooblaščenec (v nadaljevanju Pooblaščenec) na podlagi 48. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (Ur. l. RS, št. 86/04, 113/05, 51/07 in 67/07, v nadaljevanju ZVOP-1) daje predhodna mnenja ministrstvu, državnemu zboru, organom samoupravnih lokalnih skupnosti, drugim državnim organom ter nosilcem javnih pooblastil o usklajenosti določb predlogov zakonov ter ostalih predpisov z zakoni in drugimi predpisi, ki urejajo osebne podatke. V nadaljevanju daje mnenje in pripombe k predlogu Zakona o štipendiranju (v nadaljevanju: predlog ZŠtip-1), EVA 2013-2611-0002.

Ker je predlagana obravnava predloga ZŠtip-1 po nujnem postopku, Pooblaščenec najprej izraža dvom v izpolnjenost pogojev za takšno obravnavo. Po 143. členu Poslovnika Državnega zbora se predlog zakona obravnava po nujnem postopku le izjemoma, in sicer v primeru, kadar je sprejem zakona nujen zaradi interesov varnosti ali obrambe države, zaradi odprave posledic naravnih nesreč ali zato, da se preprečijo težko popravljive posledice za delovanje države. Predlagatelj v utemeljitev predloga navaja, da je Študentska organizacija Slovenije s podporo 5000 volivk in volivcev v DZ RS vložila Zakon o štipendiranju, ki ima finančne, pravne in vsebinske posledice na obstoječ sistem štipendiranja v Republiki Sloveniji in je kot tak neizvedljiv, njegov sprejem pa naj bi prinesel težko popravljive posledice za delovanje države.

Pooblaščenec meni, da je primerno predlagani ZŠtip-1 sprejemati po rednem postopku, saj gre za velike spremembe (vsaj na področju obdelave osebnih podatkov), o katerih je potrebna resna in poglobljena razprava. Prav tako ne dvomi, da bi argumentiran prikaz za državo usodnih posledic sprejema zakona, ki ga predlaga Študentska organizacija Slovenije, poslance prepričal o neprimernosti predloga. Težko bi si namreč zamislili poslance (večino njih), ki bi zavestno sprejeli zakon, z za delovanje države težko popravljivimi posledicami.

Vsebinske pripombe Pooblaščenca se nanašajo na VIII. poglavje; člene 104 – 109 predloga ZŠtip-1.

K 104. členu

Iz uvoda k prvemu odstavku sploh ni razvidno, kdo je upravljavec kasneje naštetih evidenc. Poleg tega so nameni obdelave osebnih podatkov izredno široki: »*Za potrebe odločanja in opravljanja drugih nalog po tem zakonu, spremljanja, načrtovanja in vodenja politike na področju štipendiranja ter znanstveno-raziskovalne in statistične namene...*«. Osebnih podatki so po prepričanju Pooblaščenca potrebni zgolj za namene odločanja o upravičenosti do štipendij. Za vse ostale namene popolnoma zadoščajo anonimizirani podatki. Pooblastilo ministrstvu za pridobitev in uporabo anonimiziranih podatkov se dodaja v nov 4. odstavek.

Pooblaščenec tako predlaga, da se uvodni stavek v prvem odstavku 104. člena predloga ZŠtip-1 spremeni, tako da glasi:

- (1) Za namen odločanja o upravičenosti do štipendije, njenega izplačevanja, mirovanja pravice in prenehanja prejemanja vodi sklad evidence:

Spremeni naj se tudi drugi odstavek, saj evidenca štipendistov, ki jim je dodeljena državna štipendija, sploh ni urejena v prvem odstavku. Tako naj se drugi odstavek glasi:

- (2) Evidenca štipendistov, ki jim je dodeljena državna štipendija, se vodi v skladu z zakonom, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev.

Tretji odstavek ureja t.i. centralno evidenco, ki jo vodi ministrstvo. Pooblaščenec meni, da je takšna evidenca popolnoma nepotrebna, odveč – torej nesorazmerna glede na cilj (ki ga pravzaprav iz besedila predloga ZŠtip-1 in obrazložitve k členom sploh ni mogoče ugotoviti), saj med drugim nikakor ni videti, zakaj je »bolj centralna« od zbirke, ki jih vodi sklad. Pooblaščenec zato predlaga, da se tretji odstavek izpusti.

Četrti odstavek je treba razumeti (in kasneje v praksi izvajati) na način, da bo štipenditorju iz evidenc sklada (ne iz centralne evidence ministrstva) na zahtevo posredovan podatek o tem, ali prosilec že prejema štipendijo, ki je ni dopustno kumulirati z novo ali ne. Gre torej za odgovore; da/ne.

Četrti odstavek naj postane tretji, in naj glasi:

- (3) Dodeljevalci štipendij, RRA in štipenditorji po drugih predpisih smejo zbirke sklada pridobiti podatek o tem, ali je njihov vlagatelj ali štipendist upravičen do katere od štipendij, ki vplivajo na dodelitev ali prejemanje tiste štipendije, ki jo dodeljujejo sami.

Po predlogu Pooblaščenca bi tako 104. člen glasil:

- (1) Za namen odločanja o upravičenosti do štipendije, njenega izplačevanja, mirovanja pravice in prenehanja prejemanja vodi sklad evidence:

- štipendistov, ki jim je dodeljena Zoisova štipendija,
- štipendistov, ki jim je dodeljena štipendija za deficitarne poklice,
- štipendistov, ki jim je dodeljena štipendija za Slovence v zamejstvu in po svetu,
- štipendistov, ki jim je dodeljena štipendija Ad futura,
- štipendistov, ki jim je dodeljena sofinancirana kadrovska štipendija,
- štipendistov, ki jim je dodeljena štipendija po drugih predpisih,
- delodajalcev,
- štipenditorjev, ki dodeljujejo štipendije po drugih predpisih.
-

- (2) Evidenca štipendistov, ki jim je dodeljena državna štipendija, se vodi v skladu z zakonom, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev.

- (3) Dodeljevalci štipendij, RRA in štipenditorji po drugih predpisih smejo zbirke sklada pridobiti podatek o tem, ali je njihov vlagatelj ali štipendist upravičen do katere od štipendij, ki vplivajo na dodelitev ali prejemanje tiste štipendije, ki jo dodeljujejo sami.

- (4) Ministrstvo, pristojno za delo, lahko za namene spremljanja, načrtovanja in vodenja politike na področju štipendiranja iz zbirke sklada pridobiti in uporabiti anonimizirane, statistične oziroma analitične podatke.

K 107. členu

Člen ureja dolžnost sporočanja podatkov. Tako v prvem odstavku med drugim določa, da se podatki po uradni dolžnosti zbirajo iz zbirke podatkov, ki jih v Republiki Sloveniji vodijo za to pooblaščen organi in organizacije. Pooblaščenec opozarja, da iz določbe ni povsem jasno, ali se takšno pooblastilo nanaša zgolj na sklad in na druge dajalce štipendij, ki sodijo v javni sektor, ali je predlagatelj pooblastilo želel razširiti na odprt krog

potencialnih dajalcev štipendij iz zasebnega sektorja. To vprašanje se sicer postavi že v uvodu zakona (6. člen), kjer se kot pravilo za postopanje določa Zakon o splošnem upravnem postopku.

Če je imel predlagatelj namen odpreti evidence zasebnim dajalcem štipendij, Pooblaščenec opozarja na nedoločenost in veliko razliko v pogojih za pridobitev takšnih štipendij. Te namreč praviloma niso vezane na cenzus, niti ne na uspeh ipd. Tako bo moral upravljavec evidenc vsakokrat presoditi, ali so podatki, ki jih dajalec štipendije zahteva, resnično potrebni za odločitev o dodelitvi štipendije. Torej bo moral poznati pogoje za njeno dodelitev, sicer bo osebne podatke posredoval nezakonito in bo za to tudi odgovoren.

Pooblaščenec predlaga predlagatelju ponoven premislek o namenu in vsebini določbe prvega odstavka 107. člena (katerim dodeljevalcev štipendij je namenjena, kako naj bi potekalo pridobivanje osebnih podatkov ipd).

Drugi odstavek terja korenito prenavo. Predvsem mora biti povsem jasno in nedvoumno zapisano, da sklad in ministrstvo (kot drugostopni organ) pridobivata osebne podatke **za namene odločanja v postopkih po tem zakonu**. Namen pridobitve osebnih podatkov je v predlogu popolnoma odsoten, kar je v nasprotju z 38. členom Ustave RS.

Uvodni stavek drugega odstavka naj tako glasi:

(2) Sklad in ministrstvo brezplačno in po uradni dolžnosti pridobivata osebne podatke za namene odločanja v postopkih po tem zakonu iz obstoječih zbirk podatkov naslednjih upravljavcev:

V nadaljevanju je predlagatelj zajel bistveno preširok nabor podatkov, ki po prepričanju Pooblaščenca ne vplivajo na pravico do štipendije. Tako je v prvi alineji (pridobivanje osebnih podatkov od ministrstva za notranje zadeve) popolnoma odveč podatek o zakonskem stanu. V drugi alineji (pridobivanje osebnih podatkov od ministrstva, pristojnega za šolstvo in izobraževanje, oziroma izobraževalnih ustanov) so za postopke štipendiranja povsem odveč podatki o vključenosti v vrtec in osnovno šolo. Prav tako ni videti, zakaj in kako na štipendijo vpliva koriščenje subvencije za prevoz po podatkih ministrstva za promet in zakaj so podatki o lastništvu ali solastništvu nepremičnin pomembni za dodeljevanje štipendij v postopkih sklada. V podatkih, ki naj bi jih sklad in ministrstvo pridobila od zavoda za zdravstveno zavarovanje ni videti, zakaj naj bi poleg podatka o statusu vlagatelja (npr. družinski član), morala vedeti tudi za zavezanca (npr. po kom je vlagatelj zavarovan), za njegov delovni čas, datum prijave in odjave v obvezno zdravstveno zavarovanje. Enako ni videti potrebe po podatkih DURS (*podatke iz davčnega registra za fizične osebe (podatek o zavezanosti za posamezno vrsto davka in o rezidentskem statusu zavezanca) in podatke iz davčnega registra za pravne osebe (podatek o rezidentskem statusu zavezanca in o postopkih zaradi insolventnosti in postopkih prisilnega prenehanja)*).

Pooblaščenec meni, da je potrebno upoštevati določitev namena pridobivanja in nadaljnje obdelave osebnih podatkov ponovno premisliti o njihovi potrebnosti, kar je najprej naloga predlagatelja. Pooblaščenec je zgoraj navedel, kateri podatki po njegovem mnenju ne vplivajo na pravico do štipendije po predlogu ZŠtip-1. Predlagatelj naj se do tega opredeli.

Posebej nesmiseln je četrti odstavek, po katerem lahko ministrstvo na način in pod pogoji, ki jih določa zakon, ki ureja varstvo osebnih podatkov, posreduje podatke iz centralne zbirke podatkov iz tretjega odstavka 104. člena tega zakona upravljavcem zbirk podatkov iz drugega odstavka tega člena. Vsak upravljavec namreč lahko posreduje podatke uporabniku v skladu z določili ZVOP-1. Dodane vrednosti citirane določbe torej ni, ustvarja pa dvom v jasnost in določenost zakona, saj ustvarja vtis o nekakšnem »daj-dam« sistemom izmenjave osebnih podatkov (kar je seveda lahko v skladu s tržno logiko – ne pa tudi s pravom, kar naj bi sicer zagovarjal predlagatelj) zato jo je treba izpustiti.

K 109. členu

Člen ureja hrambo in arhiviranje podatkov. Na tem mestu Pooblaščenec poudarja potrebo po ločevanju rokov hrambe in arhiviranja dokumentarnega gradiva in podatkov v evidencah. Nobene potrebe ni, da se poleg dokumentarnega gradiva (hranil naj bi se deset let po prenehanju izplačevanja štipendije, kasneje pa v skladu z

določbami zakona, ki ureja poslovanje organov javne uprave z dokumentarnim gradivom¹) hranijo identični podatki tudi v elektronski zbirki. Pooblaščenec predlaga, da se podatki v evidencah iz 104. člena vodijo do konca koledarskega leta po zaključenem štipendijskem razmerju, dokumentarno gradivo pa v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje organov javne uprave z dokumentarnim gradivom. Prvi in drugi odstavek naj se torej nadomestita z določbo:

- (1) Podatki v evidencah iz 104. člena se vodijo do konca koledarskega leta po zaključenem štipendijskem razmerju, nakar se v elektronskih zbirkah blokirajo. Dokumentarno gradivo, ki je bilo podlaga za odločanje, se skupaj z odločitvami hrani v skladu s predpisi, ki urejajo poslovanje organov javne uprave z dokumentarnim gradivom.

Četrtega odstavka, ki določa: »Zadeve štipendistov, delodajalcev ali prejemnikov sredstev se hranijo pet let po zaključku vseh obveznosti iz štipendiranja ali sofinanciranja, razen če drug zakon izrecno ne določa drugače.«, Pooblaščenec ni razumel. Ni namreč jasno za kakšne »zadeve« naj bi šlo in zakaj v teh primerih predpisi, ki določajo ravnanje organov javne uprave z dokumentarnim gradivom, ne pridejo v poštev.

Predvsem je v predlogu ZŠtip-1 sporna uvedba centralne evidence, ki naj bi jo vodilo ministrstvo. Z oziroma na vsebino predloga in obrazložitev k členom ni videti nobenega namena te zbirke (kar je, kot že navedeno zgoraj, v nasprotju z 38. členom Ustave RS). Zbirke že vodi sklad, ki mu dajalci štipendij letno poročajo, in sklad po 111. členu predloga ZŠtip-1 poroča ministrstvu

S spoštovanjem,

Informacijski pooblaščenec
Nataša Pirc Musar, univ.dipl.prav.,
pooblaščenka

¹ Navajanje zakona, ki ureja poslovanje organov javne uprave z dokumentarnim gradivom, je lahko zavajajoče. Morda ima predlagatelj v mislih Uredbo o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 20/05 in nadaljnji), ki je predpis.